

ZILJA

Ziljska noša iz leta 1867

Zilja je s svojimi posebnimi šegami in navadami, med katerimi izstopa znamenito ziljsko štehanje, izjemno kulturno bogata. V letu 2018 sta bila v avstrijski Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine sprejeta ziljski žegen in ziljska noša. To je prvi element, ki je bil v avstrijski seznam vpisan v obeh deželnih jezikih – Untergailtaler Kirchtagsbräuche und Untergailtaler Tracht / Ziljski žegen in ziljska noša (www.unesco.at).

Posebna materialna kulturna dediščina so ohranjene ziljske noše iz druge polovice 19. stoletja, ki jih hrani Etnografski muzej v Peterburgu. Leta 2002 jih je tam zasledil zgodovinar Teodor Domej. To so noše, ki jih je Matija Majar leta 1867 peljal na Slovansko razstavo v Moskvo. Leta 2008 so bile historične ziljske noše za časa predsedovanja Slovenije Evropski uniji razstavljene v Bruslju.

V sodelovanju s Krščansko kulturno zvezo in drugimi ustanovami so v zadnjih treh desetletjih izšle publikacije o ziljski noši, o ziljskih freskah, o ziljski ohceti (poroki), o Urbanu Jarniku, o Matiju Majarju Ziljskem, o Antonu Jobstu ter vodnik po Zilji.

Inštitut Urban Jarnik se posebej posveča ziljskim govorom, ki so med vsemi koroškimi narečnimi govori najbolj ogroženi, zato je izdal avtorske pesmi Marije Bartholoth v ziljskem narečju s prevodi v slovenski knjižni jezik in nemščino ter s priloženo DVD, na kateri avtorica bere svoje pesmi.

Posebno kulturno bogastvo so ziljske ljudske pesmi, ki jih je pokojni glasbeni etnolog Lajko Milisavljevič med letoma 1969 in 1999 dokumentiral v krajih spodnje Zilje. Loška cerkvena pesmarica iz leta 1825 pa je nastala ob ziljsko-rožanski jezikovni meji.

Leta 1832 je župnik Jank z Zilje uvedel trikraljevsko koledovanje na Radišah, ki je živo vse do danes. Radiška pesmarica, ki jo pripravil predsednik Narodopisnega društva Urban Jarnik, Nužej Tolmaier, obsega glasbeno izročilo Radiš in okolice od prvih zapisov pesmi do današnje glasbene kulture.

Spominske plošče na Zilji v obeh deželnih jezikih spominjajo na pomembne Ziljane.

